

ВІДГУК

рецензента на дисертаційну роботу

Соколюк Оксани Василівни

на тему «Художнє життя Сумщини XVIII – першої чверті XXI ст.:
загальнонаціональні та регіональні особливості»,

представлену на здобуття ступеня доктора філософії

в галузі знань 02 «Культура і мистецтво»

за спеціальністю 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація»

Дисертація О. Соколюк є комплексним мистецтвознавчим дослідженням загальнонаціональних і регіональних особливостей формування та розвитку різних форм художнього життя Сумщини, починаючи від часів козацтва і до сьогодення. У дослідженні зосереджено увагу на важливих сторінках художнього життя Сумщини, коли найбільш виразно відбувався розвиток національного мистецтва в регіоні, а саме: мистецтва XVII–XVIII ст. (часів автономії слобідських полків) та мистецтва XX–XXI ст.

Актуальність дослідження є беззаперечною й не потребує додаткової детальної аргументації. Проведене дослідження узгоджується з науковими темами та пріоритетними напрямками розвитку гуманітарної науки і мистецтва. Воно є цінним для мистецтвознавчої науки та формування теоретичної бази для молодих дослідників образотворчого мистецтва.

Наукова новизна результатів дослідження полягає в такому: вперше систематизовано та проаналізовано фахові літературні й візуальні джерела за заявленою проблематикою та з'ясовано методологічний інструментарій дослідження; розкрито специфіку розвитку сакрального мистецтва на Сумщині протягом доби українського козацького бароко та українського модерну, а також показано його сучасний стан і доведено необхідність проведення відповідних заходів щодо збереження мистецько-культурної спадщини цього регіону; виявлено вплив народного мистецтва Сумського регіону на формування творчості його видатних представників доби модерну, які були змушені емігрувати за радянських часів, та проаналізовано їхню творчу діяльність у період перебування за межами України; проведено аналіз стильових змін та еволюції техніко-технологічних засобів у художній творчості майстрів Сумщини протягом XVIII – першої чверті

XXI ст. на різних етапах національно-визвольного руху в Україні; введено до наукового обігу їхні маловідомі та невідомі твори; проаналізовано музейно-виставкову діяльність музейних закладів Сумщини та форми роботи, які ними застосовуються, особливо в період воєнного стану в Україні у зв'язку з російською агресією, що триває з 24 лютого 2022 року, й виявлено специфіку запроваджених заходів; розкрито особливості перебігу інституалізаційних процесів (розвиток мистецької освіти та формування мистецьких об'єднань) як важливої складової художнього життя Сумщини ХХ ст. та з'ясовано сучасні тенденції їх подальшого розвитку; підготовлено альбом ілюстрацій для узагальнення поданого матеріалу щодо загальнонаціональних та регіональних особливостей художнього життя Сумщини протягом XVIII – першої чверті ХХІ ст. Уточнено й доповнено передумови виникнення та основні тенденції розвитку художнього життя Сумщини протягом XVIII – першої чверті ХХІ ст. в контексті українського національного руху; парадигму специфіки сумського мистецького осередку в контексті загальноукраїнського та світового мистецького розвитку; класифікацію заходів музейних установ Сумщини під час російської агресії в Україні з 24 лютого 2022 р. Набули подальшого розвитку дослідження авторської манери сучасних майстрів образотворчого мистецтва Сумщини та низки їхніх творів, а також аналіз техніко-технологічних особливостей творів представників образотворчого мистецтва Сумщини протягом XVIII – першої чверті ХХІ ст.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та дотримання принципів академічної доброчесності. За своїм змістом дисертаційна робота О. Соколюк повністю відповідає напрямам досліджень освітньо-наукової програми «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» третього рівня вищої освіти за спеціальністю 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» та вимогам до здобуття ступеня доктора філософії. Дисертаційна робота є завершеною науковою працею і свідчить про наявність вагомого особистого внеску здобувачки в розвиток українського мистецтвознавства.

Розглянувши звіт подібності за результатами перевірки дисертаційної роботи на текстові збіги, можна зробити висновок, що дисертація О. Соколюк є результатом самостійних досліджень здобувачки та не містить ознак фальсифікації, фабрикації, плагіату чи інших порушень академічної доброчесності. Використані ідеї, результати та тексти інших авторів мають належні посилання на відповідні джерела.

Мова та стиль викладення результатів. Дисертація написана українською мовою. Проблематика дослідження розкривається логічно та послідовно. Авторка демонструє належне володіння науковою термінологією та високий рівень культури наукового викладу.

Робота містить вступ, чотири розділи, висновки, список використаних джерел (320 позицій) та ілюстративний матеріал (224 позиції). Загальний обсяг роботи разом з анотаціями та додатками становить 215 сторінок, основний текст — 163 сторінки.

У вступі викладено основні положення дисертації. Мета дослідження сформульована чітко та зрозуміло. Як свідчить зміст чотирьох розділів роботи, поставлену мету досягнуто, а визначені відповідно до неї завдання виконано. Текст дисертації та сформульовані висновки підтверджують заявлені у вступі положення наукової новизни дослідження. Зібраний та систематизований матеріал є маловідомим і раніше комплексно не висвітлювався.

У першому розділі дисертації проаналізовано наукові публікації, окреслено джерельну базу та методи дослідження, використані в роботі. Загалом структура розділу та викладений матеріал не викликають зауважень. Окремо слід відзначити використання значного масиву архівних матеріалів.

Другий розділ дисертації присвячено сакральному мистецтву Сумщини XVII–XVIII ст. (аналізу храмової архітектури регіону, внутрішнього оздоблення церков, зокрема ікон та іконостасів) і початку XX ст. Особливий інтерес становлять наукові розвідки, присвячені творчості І. Святенка, у межах яких до наукового обігу введено нові твори художника.

Третій розділ присвячено творчості уродженців Сумщини С. Таранушенка, С. Тімошенка та братів Кричевських.

Четвертий розділ присвячено інституалізації художніх процесів на Сумщині у XX–XXI ст., зокрема музейній справі, художній освіті та діяльності мистецьких об'єднань.

Загальні висновки роботи корелюють із метою та завданнями дисертації, сформульовані логічно та відображають основні результати дослідження.

Дисертаційну роботу оформлено відповідно до вимог наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи. Основні положення дисертації оприлюднено у 15 наукових публікаціях, з яких 3 — у фахових наукових виданнях категорії «Б», включених до переліку МОН України, та 12 — у збірниках матеріалів і тез наукових конференцій.

Публікації здобувачки відображають основні етапи роботи над дисертацією та висвітлюють її ключові положення. Принципів академічної доброчесності дотримано.

Недоліки та зауваження рецензента до дисертаційної роботи. Незважаючи на те, що дисертація справляє позитивне враження, до роботи є окремі зауваження, які мають переважно уточнювальний та рекомендаційний характер:

1. У першому розділі, на сторінці 17, архієпископ Філарет (Гумілевський), автор монументальної праці «Історико-статистичний опис Харківської єпархії», названий чернігівським архієпископом. Авторка дисертації зазначає, що чернігівський архієрей подає детальний опис Охтирського собору. Дійсно, останньою кафедрою святителя Філарета був Чернігів, однак під час написання праці «Історико-статистичний опис Харківської єпархії» він обіймав посаду архієпископа Харківського та Охтирського, тобто мав безпосереднє відношення до Охтирського собору.
2. На сторінці 25 авторка дисертації зазначає, що на сьогодні відсутнє цілісне дослідження, присвячене творчості В. Кричевського та С. Тимошенка. Проте це твердження потребує уточнення, оскільки у 2021 році в Харкові була опублікована колективна монографія: *Сергій Тимошенко. Повернення*. Харків: Раритети України, 2021.
3. Сумщина є унікальним регіоном України, оскільки поєднує культурні традиції двох етнокультурних регіонів. Сумська область була створена у 1939 році шляхом об'єднання окремих повітів Харківської (Слобожанщина) та Чернігівської (Сіверщина) губерній. На думку рецензента, було б доречно навести порівняльний аналіз церков регіону козацької доби та позначити в чому особливості пам'яток Сіверщини і Слобожанщини в межах Сумщини.
4. На жаль, поза межами дисертаційного дослідження залишилися окремі цікаві мистецькі процеси ХХІ ст., серед яких фестиваль ленд-арту в с. Могриця, арт-резиденція «Арт-Куземін», створення внаслідок перейменування вулиць «Мистецького кварталу» в м. Суми (діяльність К. Оленінського), а також діяльність Троїцької іконописної майстерні при Сумській єпархії.

Висловлені зауваження не впливають на загальне позитивне враження від роботи.

Висновок про дисертаційну роботу. Вважаю, що дисертаційна робота здобувачки ступеня доктора філософії Оксани Соколюк виконана на належному науковому рівні, не порушує принципів академічної доброчесності, є завершеним науковим дослідженням, сукупність теоретичних і практичних результатів якого розв'язує важливе наукове завдання, що має істотне значення для розвитку мистецтвознавчої науки.

Дисертаційна робота за актуальністю, практичною цінністю та науковою новизною повністю відповідає вимогам чинного законодавства України, передбаченим пп. 6–9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Здобувачка Оксана Соколюк заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 02 «Культура і мистецтво» за спеціальністю 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація».

Офіційний рецензент:

Зав. кафедрою реставрації та
експертизи творів мистецтва
Харківської державної академії
дизайну і мистецтв,
професор,
кандидат мистецтвознавства,
доцент.

Вячеслав ШУЛКА

М.П.